

føre Ungdommen en god Deel videre end til dette Lavmaal, naar de ellers fik Lov til at beholde Børnene i Skoletiden, og at der ogsaa findes mange eller dog nogle Børn næsten i hvert Sogn, som baade ville og kunne lade sig føre videre. Men denne Skole er saa til- lige paa mange Steder den eneste, hvor man kan tilveiebringe det Lavmaal af Kundskaber, det Lavmaal af aandelig Udvikling, som er nødvendigt for de svageste og allermeest for- sømte Børn. Saalænge der derfor ifkun er skeet ringe Bevægelse i den Retning, der sør- ger særskilt for hver af disse Classer — og jeg haaber, at den vil skee mere og mere — saalænge der ikke paa Landet, ligesom tidligere i Kjøbstæderne — hvor man i min Ungdom talede meget om Instituter, det Navn lød nu lidt fornemt — dannes sig Skoler, der ere bestemte til at føre lidt videre eller meget vi- dere end til det Allernødvendigste, saalænge der i et Sogn og i dets Omegn kun er denne ene Art Skole: saa forstaaer jeg ikke — end- stjøndt jeg ønsker, at det var muligt — hvor- ledes man kunde afflasse Tvangsimulcter for Forsømmelse, medmindre man vilde slaae Haan- den netop af de Bærgeløse. Det er Børnenes Sag, jeg taler. Og jeg har staaet paa Mar- ken ved Børnene, som vogtede Kvæg, og som, naar man talede med dem om dette Punkt og spurgte dem, om de ikke kunde have Lyst til at lære Noget som de andre Børn, græd over deres Forsømmelse. Jeg har talt med en sex- tenaarig Dreng, som fremstillede sig for mig til Vispevitats — dertil meentes han at være tvungen —, og som var Svinehyrde og endnu ikke havde modtaget nogen egentlig Underviis- ning, og som, da jeg talte venligt med ham, selv begræd og beklagede det. Der er derfor i mine Tanker, førend vi faae en Mand, der forstaaer det bedre og kan vise os Veien — og det er ikke mig, det har jeg sagt strax — ikke nogen Mulighed for at undvære et Tvangs- system for disse Børn, netop for dem, som have den allerstørste og rimeligste Undfkyldning for deres Skoleforsømmelser, netop for de Fat-

tigste og Uøleste. Og dersom vi ikke paa denne Maade søge at kæmpe mod Huusbonden og Arbeidsherren i deres Forhold til saadanne, saa vil — uagtet det, som det ærede Medlem for Aalborg Amts 1ste Valgkreds (Zahle) sid- ste Gang, jeg havde den Ære at være i denne Sal, sagde om, at alle Forældre vilde have deres Børn godt opdragne eller oplærte — der dog blive Mangfoldige — om hvem jeg ogsaa skal sige, at de tildeels meget gjerne ville, men ikke have Evne dertil —, der maae lade Børnene gaae over til den usle Tilstand, hvori de, naar de blive voksne, nærme sig den Stamme, som vi ellers ikke hidtil have kjendt meget til i vort Fædreland, den Stamme, som mere og mere kommer frem i de store euro- pæiske Stater, og som, jo større Velstand og Rigdom Noget i Landet opnaae, desto suarere kommer frem som et Modstykke dertil, til hvad man kalder et Proletariat, en usfelt aandelig og materiel uudviklet Klasse i Befolkningen. Det er for Børnenes Skyld, for de fattige Børns Skyld, for deres Skyld, der vel ogsaa, hvad der berørtes som Undfkyldning for deres Udebliven, allerede have en ligesom slumrende Sygelighed hos sig, og for deres Skyld, der ikke kunne faae Andet til Skolen end et Stykke tørt Brød, hvorfor Forældrene stamme sig ved at sende dem derhen, ja, det er for alle deres Skyld, at jeg for mit Bekommende siger: Saalænge der ikke kan paavises et andet Mid- del, saalænge seer jeg ikke nogen Mulighed til at opgive et Skolemulctsystem — som sagt, ikke det i Dieblirket bestaaende, men et Skole- mulctsystem —. Og jeg seer dernæst heller ingen Mulighed for at hævde dette for dem alene, saa vi altsaa sagde: Ja, men de Vel- havendes Børn — de, som derhos ogsaa paa- virkes saameget mere i Hjemmet ved Omgang med Menneffer, medens de fattige Børn sjeld- nere ere i Hjemmet eller sammen med Fader og Moder —, de skulle slippe for Mulct, om de ogsaa forsømme. En saadan Fremgangs- maade forstaaer jeg ikke. Og jeg troer heller ikke, at det ærede Thing vilde gaae ind paa at